

Kyprianou gegn Kýpur

Dómur frá 15. desember 2005 - Yfirdeild

Mál nr. 73797/01

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

10. gr. Tjáningarfrelsi

Lögmenn. Dómi sýnd óvirðing.

1. Málsatvik

Kærandi, Michalakakis Kyprianou, er kypverskur ríkisborgari, fæddur árið 1937 og búsettur í Nikósíu. Hann er lögmaður.

Kærandi var verjandi sakbornings sem var ákærður fyrir manndráp. Við meðferð málsins fyrir dómstól í Limassol 14. febrúar 2001 gerði dómurinn athugasemdir við spurningar sem hann lagði fyrir eitt vitna ákærvaldsins í málinu. Kæranda fannst dómstóllinn sýna sér vantraust og óskaði eftir því að hann yrði leystur undan störfum sínum sem verjandi í málinu. Þá sakaði hann dómara í málinu um að tala hver við annan meðan á skýrslutökunni stæði og skiptast á leynilegum orðsendingum.

Dómararnir lýstu því að með ummælum sínum hefði kærandi móðgað þá stórlega og persónulega. Þeir bættu því við að aldrei áður hefðu þeir orðið vitni að því að nokkur aðili, hvað þá lögmaður, sýndi dóminum slíka augljósa og óásættanlega óvirðingu og ef dómurinn brygðist ekki hart við teldu þeir það alvarlegt áfall fyrir réttlætið. Þeir gáfu síðan kæranda kost á að láta annaðhvort ummæli sín standa og þá rökstyðja hvers vegna þeir skyldu ekki ákveða honum viðurlög eða þá að taka aftur orð sín. Kærandi kaus að gera hvorugt.

Eftir stutt hlé á þinghaldinu lýsti dómstóllinn þeirri niðurstöðu sinni að kærandi hefði sýnt dóminum óvirðingu og dæmdi hann til fimm daga fangelsisrefsingar sem kæmi þegar til framkvæmda. Töldu dómararnir að þetta væru einu viðeigandi viðbrögðin við háttsemi kæranda, en ófullnægjandi viðbrögð af hálfu réttarkerfisins fælu í sér samþykki við því að grafið væri undan valdi dómstólanna.

Kærandi afplánaði fangelsisdóm sinn strax, hann var þó látinn laus fyrr, eins og gert var ráð fyrir í lögum. Áfrýjun hans til Hæstaréttar var árangurslaus.

2. Meðferð málsins hjá yfirdeild Mannréttindadómstólsins

Kæran

Kærandi taldi að 1. mgr. 6. gr. hefði verið brotin því hann hefði ekki hlotið réttarhöld fyrir sjálfstæðum og óvilhøllum dómstól þar sem sami dómstóll og taldi að hann hefði sýnt réttinum óvirðingu réttaði í máli hans og dæmdi. Hann byggði einnig mál sitt á 2. mgr. 6. gr. (sakleysi þar til sekt er sönnuð), a-lið 3. mgr. 6. gr. (réttur ákærða til vitneskju í smáatriðum um eðli og orsök þeirrar ákæru sem hann sætir) og 10. gr. sáttmálans.

Niðurstaða deildar

Þann 27. janúar 2004 komst deild 7 dómara að þeirri einróma niðurstöðu að brotið hefði verið gegn 1., 2. og 3. mgr. 6. gr. sáttmálans og að ekki væri nauðsynlegt að skoða kærana sérstaklega frá sjónarhóli 10. gr. Dómstóllinn veitti kæranda 15.000 evrur í miskabætur og 10.000 evrur vegna málskostnaðar á grundvelli 41. gr.

Niðurstaða yfirdeildar

Um 1. mgr. 6. gr.: Dómstóllinn tók fyrst til skoðunar umkvörtun kæranda varðandi þá aðstöðu að dómararnir sem töldu hann hafa sýnt sér óvirðingu voru þeir sömu og dæmdu honum viðurlög. Taldi dómstóllinn að hlutlægt séð mætti efast um óhlutdrægni dómara.

Mál kæranda varðaði óvirðingu gagnvart dóminum og var gagnrýni beint að dómurinum persónulega vegna þess hvernig þeir stýrðu réttarhöldunum. Þessir sömu dómarar tóku síðan ákvörðunina um að ásaka kæranda fyrir þá háttsemi, þeir stýrðu réttarhöldunum vegna þeirrar háttsemi hans, sakfelldu hann og kváðu upp fangelsisdóm. Við slíkar aðstæður, þar sem hlutverk

kærandar, vitnis, saksóknara og dómara blandast saman, er eðlilegt, sérstaklega í ljósi hinnar aldagömlu reglu um að enginn skuli vera dómari í eigin sök, að efast um óhlutdrægni dómstólsins.

Dómstóllinn komst því að þeirri niðurstöðu að í ljósi atvika málsins og þess formgalla sem hafði á því verið mætti draga óhlutdrægni dómstólsins í efa. Ótti kærandar hvað þetta varðar var því talinn, hlutlægt séð, hafa getað átt rétt á sér.

Dómstóllinn tók síðan til skoðunar ásakanir kærandar um að viðkomandi dómarnir hefðu látið persónulegar skoðanir sínar ráða ferðinni. Sú ásökun laut beint að hegðun dómara. Dómstóllinn leit til þess að dómarnir lýstu því yfir í dómi yfir kærandar að þeir hefðu verið móðgaðir stórlega sem persónur. Sú yfirlýsing í sjálfu sér sýndi að dómarnir hefðu verið persónulega móðgaðir vegna hegðunar kærandar og gaf til kynna að þeir hefðu tengst málinu persónulega. Að auki gaf orðalag dómara við uppkvaðningu dómstólsins til kynna hneykslun og áfall, sem er ekki í samræmi við þá stöðu sem ætlast er til af dómara við réttarhöld. Dómarnir dæmdu síðan kærandar til 5 daga fangelsisvistar sem skyldi fullnusta þá þegar og lýstu því yfir að þeir teldu það einu viðeigandi viðbrögðin við því sem hafði átt sér stað. Að auki höfðu dómarnir lýst því yfir snemma í orðaskiptum sínum við kærandar að þeir teldu hann hafa sýnt réttinum slíka óvirðingu að það varðaði refsingu. Eftir að hafa ákveðið að kærandi hefði framið slíkt brot gáfu þeir kærandar kost á að láta orðin standa og útskýra hvers vegna honum skyldi ekki refsað eða þá að draga orðin til baka.

Þó svo að dómstóllinn hafi ekki efast um að dómarnir hefðu haft að leiðarljósi að standa vörð um heilindi dómstólanna og réttarkerfisins í heild og því talið nauðsynlegt að fara með málið í þennan farveg, taldi dómstóllinn að þeir hefðu ekki getað nægilega aðskilið sig sem persónur frá aðstæðunum. Sú niðurstaða fær stoð í því hversu hröð réttarhöldin voru og hversu lítil samskipti áttu sér stað milli dómara og kærandar.

Í ljósi þessa og þegar litið var til ýmissa þátta hegðunar dómara í heild sinni komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að efasemdir kærandar varðandi hlutleysi dómstólsins ættu einnig rétt á sér hvað þetta atriði varðaði.

Að lokum leit dómstóllinn til þess að hæstiréttur Kypur bætti ekki úr þeim ágalla sem var á málsmeðferðinni.

Mannréttindadómstóllinn komst því að þeirri niðurstöðu að dómstóllinn í máli kærandar hefði ekki verið óvilhallur í skilningi 1. mgr. 6. gr. sáttmálans og því brotið gegn ákvæðinu.

Um 2. mgr. og a-lið 3. mgr. 6. gr.: Dómstóllinn taldi engin sérstök álitæfni rísa skv. 2. mgr. og a-lið 3. mgr. 6. gr. sem þyrfti að fjalla um.

Um 10. gr.: Dómstóllinn taldi að eins og málsatvikum var háttað þyrfti að skoða mál kærandar sérstaklega í ljósi 10. gr.

Kærandi var dæmdur til 5 daga fangelsisvistar. Það hlutu að teljast þung viðurlög, sérstaklega í ljósi þess að dómurinn skyldi þegar koma til framkvæmda. Hæstiréttur Kypur lét síðan niðurstöðuna standa óhaggaða. Mannréttindadómstóllinn taldi að þótt hægt væri að túlka hegðun kærandar sem ákveðna óvirðingu í garð dómara hefðu ummæli hans engu að síður einungis beinst að því hvernig viðkomandi dómara stýrðu réttarhöldunum þegar kærandi var að gagnspyrja vitni í starfi sínu sem verjandi. Því taldi dómstóllinn að slík refsing væri fram úr hófi þung gagnvart kærandar og gæti haft í för með sér fælingaráhrif á frammistöðu lögmanna sem verjenda. Sú niðurstaða Mannréttindadómstólsins að formgallar hefðu auk þess verið á málsmeðferðinni sem leiddu til dóms yfir kærandar væri til þess fallin að auka enn á þann skort á meðalhófi.

Í ljósi þessa taldi dómstóllinn að í viðbrögðum kypverska dómstólsins hefði ekki verið gætt nægilegs jafnvægis á milli þeirrar nauðsynjar að standa vörð um vald dómstóla og nauðsynjar þess að vernda tjáningarfrelsi kærandar í starfi sínu sem lögmaður. Þótt kærandi hefði einungis afplánað hluta fangelsisvistarinnar breytti það ekki þeirri niðurstöðu. Dómstóllinn komst því að þeirri niðurstöðu að brotið hefði verið gegn tjáningarfrelsi kærandar skv. 10. gr. þar sem refsing hans hefði verið fram úr hófi þung.

Dómstóllinn dæmdi kærandar 15.000 evrur í miskabætur og 35.000 evrur vegna málskostnaðar á grundvelli 41. gr.

Sex dómara skiluðu séráliti.